

Od Redakcji

Jak przełamać schematy? Sztywne konwencje, którymi rządzi się tekst literacki i które porządkują nasze myślenie o nim? Jak rozluźnić lub podważyć struktury, w jakie tekst ten zostaje wpisany przez autora lub nas – czytelników? Wybranymi zagadnieniami w numerze „Schematy (prze)łamane” zajmują się Rafał Siwicki, poddający analizie narrację w utworach Wsiewołoda Garszyna, oraz Anna Kołos, próbująca z perspektywy współczesnej zweryfikować dotychczasową relację między pismem a kulturą.

Numer polecany Państwu lekturze to wyjątkowo numer podwójny. Drugą jego część stanowi zapis wybranych referatów wygłoszonych na zorganizowanej przez Koło Naukowe Komparatystów UJ studenckiej konferencji naukowej „Literatura niesamowita”, która odbyła się na Wydziale Polonistyki UJ 11 marca 2013 roku. Temat sesji nie został wybrany przypadkowo – konferencja stanowiła podsumowanie dotychczasowej pracy Koła i wpisywała się w program realizowany przez Sekcję Główną. „Niesamowitość” jest pojęciem bardzo ogólnym i równie pojemnym, obejmującym m.in. takie zjawiska w literaturze, jak realizm magiczny, fantastyka i fantastyczność, groza, baśniowość czy nadrealizm. W literaturze roboczo nazwanej „niesamowitą” mamy do czynienia z wyjątkowymi światami wyobrażonymi, z rzeczywistością skonstruowaną paralelnie do naszej, jednak przekształcającą i zaburzającą jej realistyczne fundamenty lub też ze światami alternatywnymi, funkcjonującymi według odrębnych praw i tworzącymi w swym wnętrzu niepowtarzalne układy odniesień.

Wśród wybranych referatów znalazły się m.in. rozważania Joanny Kulczyńskiej o filmowych kontekstach polskiej poezji międzywojnia oraz dokonana przez Adrianę Alksnin analiza poetyki onirycznej stosowanej przez Ewę Szelburg-Zarembinę. Karolina Górniak przyjrzała się grze z konwencją surrealizmu w *Scenach łóżkowych* Adama Wiedemanna, a Aleksandra Skowrońska, badając chwyt surrealizm, opisała sposób prowadzenia narracji w *Nanizanych na sznurek* Petera Esterhazy'ego. Katarzyna Kuchowicz porównała z kolei skomplikowaną tożsamość bohaterów *Białego zamku* Orhana Pamuka i *Ester, gdzieś tam* Elisea Alberta.

W dziale „Varia” prezentujemy w tym numerze fragment pracy magisterskiej Anny Al-Araj na temat muzyczności wierszy Paula Verlaine'a.

Przypominamy, że nabór artykułów do działów „Varia” oraz „Tłumaczenia” trwa cały czas. W pierwszym z tych działów publikujemy wykorzystujące metodologię badań komparatystycznych analizy, które nie są związane z tematem numeru, w drugim – przekłady tekstów literackich z autorską analizą i komentarzem. Zapraszamy do współpracy autorów i tłumaczy.

Marta Zabłocka

Rafał Siwicki

Między mimetyzmem formalnym a monologiem wewnętrznym – o narracji pierwszoosobowej w utworach Wsiewołoda Garszyna

Wsiewołod M. Garszyn, mimo iż stworzył zaledwie kilkanaście opowiadań, na trwale zapisał się w dziejach literatury rosyjskiej i europejskiej. Sławę przyniósł mu już debiutancki utwór *Cztery dni* (*Четыре дня*, 1877), opisujący losy szeregowego żołnierza, który – ciężko ranny w czasie bitwy – przez cztery kolejne doby pozostawał samotnie na polu walki. Jak zaznaczają krytycy, o ważności utworu przesądziła nie jego wyrazista antywojenna wymowa, ale nowatorska forma narracji¹. Pogłębione badania w tym zakresie doprowadziły Vladimira Tumanova do konstatacji, że *Cztery dni* stanowią pierwszy w literaturze europejskiej przykład zastosowania bezpośredniego monologu wewnętrznego pozbawionego obramowania narracyjnego (ang. *unframed direct interior monologue* – UDIM)². W niniejszym tekście przyjrę się dalszym losom tej techniki w twórczości Garszyna. Spróbuję zastanowić się, na ile udało się temu pisarzowi przełamać schematy obowiązujące w ówczesnej prozie pierwszoosobowej dzięki zastosowaniu UDIM i czy zasadne jest uznawanie autora *Czterech dni* za twórcę nowoczesnych technik przedstawiania strumienia świadomości. Moje zadanie będzie o tyle utrudnione, że Garszyn nie wypracował własnej poetyki ani nie pozostawił żadnego manifestu artystycz-

¹ Por. V. Tumanov, *Mind Reading. Unframed Direct Internal Monologue in European Fiction*, Amsterdam–Atlanta 1997, s. 31–32; A.Н. Латынина, *Всеволод Гаршин. Творчество и судьба*, Москва 1986, s. 71.

² Por. tamże, s. 31–32.